

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

1 (26)'2008

Серія
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
Полтавського університету
споживчої кооперації України**

Вересень 2008 р., № 1 (26)

СЕРІЯ «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ»

Постановою Президії Вищої Атестаційної Комісії України «Науковий вісник ПУСКУ» включено до «Переліку № 19 (Бюлетень ВАКУ № 2 від 2007 р.) наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук».

«Науковий вісник ПУСКУ» видається з березня 2000 р.

Свідчення про державну реєстрацію серії «Економічні науки» КВ 5553 видане 17.10.2001 р. Державним комітетом інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України.

Головний редактор – О. О. Нестуля, доктор історичних наук, професор, ректор Полтавського університету споживчої кооперації України.

Заступники головного редактора:

В. П. Косаріна, кандидат економічних наук, професор;
І. А. Маркіна, доктор економічних наук, професор.

Відповідальний секретар – Л. М. Шимановська-Діанич, кандидат технічних наук, доцент.

Редакційна колегія серії «Економічні науки»:

С. С. Ніколенко – доктор економічних наук, професор (відповідальний редактор серії «Економічні науки»);
І. А. Маркіна – доктор економічних наук, професор;
М. Є. Рогоза – доктор економічних наук, професор;
О. В. Березін – доктор економічних наук, професор;
М. В. Макарова – доктор економічних наук, професор;
В. В. Гончаренко – доктор економічних наук, професор;
В. І. Перебийніс – доктор економічних наук, професор;
А. Ф. Шевченко – доктор економічних наук, професор;
О. О. Ємець – доктор фізико-математичних наук, професор;
П. Ю. Балабан – кандидат економічних наук, доцент;
О. В. Виноградова – доктор економічних наук, професор ДонДУЕТ;
І. П. Отенко – доктор економічних наук, професор ХНЕУ;
В. П. Дубішев – доктор економічних наук, доцент ГІДТУ;
Б. Я. Кузняк – доктор економічних наук, професор ІДПУ;
Ф. І. Хміль – доктор економічних наук, професор ЛКА.

© Назва, концепція, зміст і дизайн «Наукового вісника ПУСКУ» є інтелектуальною власністю Полтавського університету споживчої кооперації України і охороняються Законом «Про авторські та суміжні права».

Матеріали друкуються мовою оригіналу. При передруковуванні посилання на «Науковий вісник ПУСКУ» обов'язкове.

Випусковий редактор М. П. Гречук.

Літредактор Л. Г. Карасевич.

Верстка І. А. Ніколаєва.

Дизайн обкладинки Є. А. Деркач.

Номер затверджено на засіданні вченої ради Полтавського університету споживчої кооперації України, протокол № 2 від 23 січня 2008 р.

Адреса редакції журналу:

36014, м. Полтава, вул. Ковалів, 3, каб. 438.

Тел. (0532) 563703, факс: (0532) 500222, email: no@rci.poltava.ua

Здано до набору 20.06.2008 р. Підписано до друку 20.09.2008 р. Формат 64×80/8. Ум. друк. арк. – 32. Наклад: 300 ека. Зам. № 571.

Видано редакційно-видавничим центром ПУСКУ.

36014, м. Полтава, вул. Ковалів, 3, каб. 115, тел. 8 (0532) 502481.

За точність цифр, географічних назв, власних імен, бібліографії, цитат та іншої інформації відповідає автор.

Редакція не завжди поділяє погляди авторів.

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ
м. Полтава

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

ЗМІСТ

І. ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

- Ніколенко С. С.** Гроші як системна якість ринкового господарства 4
- Волкова О. В.** Методологічні підходи та результати аналізу динаміки й сучасних тенденцій формування ринку праці України 10
- Безрукова Н. В.** Членство в Європейському Союзі: досвід країн і українські перспективи 18
- Пилипенко Г. М., Піхотіна Л. М.** Ринок і держава: напрями формування партнерства у соціальній сфері 23
- Світалка В. П.** Управління економічними процесами в умовах сучасної економіки України. 28
- Пантелеймоненко А. О.** Сільсько-господарські обслуговуючі кооперативи зернового напрямку: вітчизняний досвід і сучасна практика ... 32
- Ігнатюк А. І.** Способи підвищення конкурентоспроможності галузей економіки України 39
- Зборовська Ю. Л.** Удосконалення маркетингових механізмів формування експортного потенціалу АПК регіону 45
- Григор'єва С. В.** Проблеми та перспективи інтеграції споживчої кооперації України в кооперативний сектор економіки країн Європейського економічного співтовариства 48
- Краус Н. М.** Матрична структура тіньового та офіційного секторів економіки 53

Будякова О. Ю. Чинники професійно-кваліфікаційної збалансованості ринку праці	57	Мулярчук В. М. Оптимізація розвитку торговельних підприємств у сільській місцевості	117
Товста Т. Л. Структуризація харчової промисловості в економіці регіону	62	Бай С. І. Інноваційно активна поведінка підприємства як критерій досконалості менеджменту	121
Михайлюк М. А. Механізм інвестиційної орієнтації вітчизняної економіки	65	Манако О. В. Теоретичні засади цільової оцінки платоспроможності підприємства	127
Блажко М. А. Особливості сегментації аграрного ринку праці в сучасних економічних умовах	69	Соломка С. В. Інноваційні пропозиції щодо управління ризиками на вітчизняному ринку	131
ІІ. ЕКОНОМІКА, ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ			
Рогоза М. Є., Балон О. Г., Сільвестров А. М. Оптимізація систем «виробник – посередник – споживач» за допомогою технологій «ЕЕ-commerce» та динамічних моделей	72	Цветкова І. І. Дослідження підходів щодо оцінки конкурентоспроможності персоналу підприємства	134
Афанасьєв Є. В. Прогнозування розвитку гірничорудних підприємств на основі фінансово-економічних показників засобами теорії регулярних мереж	76	Барібіна Я. О. Аналіз понятійного апарату конкурентоспроможності підприємства	138
Коніщева Н. Й. Концептуальні підходи до створення туристичних інформаційних центрів	81	Бакало Н. В. Модель системи функціонування малих підприємств України	142
Козак І. А. Опис онтологій на основі багатовимірних семантичних моделей	87	Свічкарь В. А. Способи вдосконалення використання інтелектуального капіталу в Україні	145
Шлафман Н. Л. Інтернет-технології забезпечення механізму субконтрактації в промисловості	90	Лисенко М. О. Теоретичні аспекти концепції «управління знаннями»	149
Сторожук В. П. Технологія координації реінжинірингу бізнес-процесів і системи управління персоналом	92	Спориш О. А., Гринько С. М. Кооперативна сфера послуг	154
Ячменьова В. М. Поняття «адаптація і адаптивність підприємства»: подібність і відмінність	97	Бондаренко В. М. Кризовий стан сировинної бази лікарських рослин України та способи його поліпшення	158
Воронянська А. П. Розвиток наукових поглядів і сутність мотивації праці в контексті формування конкурентоспроможності робочої сили	103	Чабан Ю. В. Розвиток підприємництва в мережі Інтернет	162
Гунченко М. В. Пріоритетні напрями соціальної політики держави у формуванні внутрішніх чинників системи мотивації праці населення	107	Черниш І. В. Обґрунтування застосування методу аналізу ієрархій при оцінці розвитку туристичної галузі (на прикладі Полтавського регіону)	165
Івченко Є. І. Проблеми інноваційного розвитку підприємств: інформаційно-комунікаційні технології	112	Радчук А. А. Теоретичні аспекти формування та розподілу прибутку в закладах ресторанного господарства	169
		Тереховська В. І. Основні загрози економічній безпеці України	175
		Конюш М. Регіональний туристичний продукт у Польщі	178
		Перчальська М. Основи системи соціальної безпеки в Польщі в умовах ринкової економіки	183

Антоненко О. Б. Вплив цінової політики на фінансовий результат діяльності енергопостачальних компаній і економіку України в цілому..... 192

Штапаук С. С., Кривуля П. В. Диференціація і уніфікація ставки дисконтування у розрахунку сумарної чистої приведеної вартості потоку, що повторюється..... 198

III. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АУДИТУ

Верига Ю. А., Пшенична А. Ж. Аудит оплати праці: проблеми отримання аудиторських доказів в умовах комп'ютеризації управління персоналом..... 202

Кравченко І. Ю. Облікова політика підприємства для цілей оподаткування..... 205

Кодацкий В. П. Організація бухгалтерського обліку в країнах СНД (досвід Росії)..... 209

IV. ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ

Вовчак О. Д., Шамрай О. І. Розвиток мікрокредитування в Україні..... 213

Чижевська М. Б. Фінансова кооперація як складова інституціональної архітектури грошово-кредитної системи..... 218

Брітченко І. Г., Момот О. М. Теоретичні основи та роль інтегрованих банківських послуг у сучасній банківській діяльності..... 223

Гудзь Т. П. Санация як інструмент фінансово-економічного оздоровлення підприємства..... 228

Педченко Н. С. Прогнозування як один з етапів проведення якісного моніторингу конкурентоспроможності підприємств..... 236

Прасолова С. П. Проблеми оцінки та управління валютним ризиком комерційних банків: актуальні аспекти..... 241

Верезомський Є. І. Лізингові послуги у діяльності банків..... 248

Трикозенко О. Г. Розробка та вдосконалення методів проведення оцінки банківських установ..... 253

Білоброва Т. О. Ринки іпотечного кредитування в умовах світової кризи ліквідності..... 257

V. ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ

Косаріна В. П., Гнипа-Черневецька Л. В. Вартість підготовки фахівців і фінансове забезпечення освітньої діяльності вищих навчальних закладів..... 263

Рецензії..... 268

Анотації..... 270

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА РОЛЬ ІНТЕГРОВАНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ У СУЧАСНІЙ БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

І. Г. Брігченко, доктор економічних наук; О. М. Момот

У сучасних умовах подальшої трансформації української економіки до ринкових відносин, посилення конкуренції в усіх ринкових сегментах, активної інтеграції України до світових економічних процесів актуальним є дослідження теоретичних основ банківської діяльності з метою впровадження нових банківських продуктів, здатних суттєво підвищити конкурентоспроможність вітчизняної банківської системи. Інтегровані банківські послуги як інноваційний банківський продукт дозволяють удосконалити традиційні наукові підходи до ролі послуг у банківській діяльності, побудувати ринковий механізм адекватного пристосування до потреб споживача в сучасних умовах.

Окремі питання, пов'язані з вирішенням зазначених завдань, досліджували такі науковці: М. Туган-Барановський, О. Лаврушина, В. Капран, М. Кривченко, О. Коваленко, С. Омельченко, С. Скибенко, С. Халява, Л. Цветкова, Т. Смолженко, О. Васюренко, О. Шевцова, Г. Мадзюк, О. Другов, Е. Рисін, І. Сениш, В. Міщенко, А. Сомік та ін.

Метою дослідження є теоретичний аналіз існуючих поглядів на роль і місце послуг у діяльності комерційних банків України, обґрунтування вирішальної ролі розрахункових послуг у формуванні ресурсів банку та підвищенні його конкурентоспроможності. Довести актуальність нових поглядів на роль і місце банківських послуг у діяльності банків.

Теоретичною основою формування банківських послуг і інтегрованих послуг як їх подальшої модифікації формувалась поетапно по мірі розвитку економічної думки в світі та Україні. Фундаментальною основою формування передумов банківських послуг є розвиток наукового уявлення про ринкову економіку, що почалося за часів Адама Сміта, Рікардо та К. Маркса. У розвитку суспільства й економічної науки вдосконалювалось ринкове усвідомлення економічних процесів і особлива роль послуг у процесах суспільного відтворення, валовому внутрішньому продукті, добробуті населення, розвитку ринкової

інфраструктури. Дослідженню ринкових механізмів присвятили свою творчість чисельні наукові колективи й організації. Багато науковців, починаючи з Філіпа Котлера та закінчуючи плеядою вітчизняних маркетологів, зазначених вище, практично не залишили білих плям у теорії маркетингу послуг.

З розвитком економічних процесів у країнах з ринковою економікою поглиблювався міжгалузевий розподіл праці. Формування та бурхливий розвиток банківського сектора на початку минулого століття обумовив суттєві трансформації банківської діяльності, які докорінно вплинули на подальший розвиток регіональних і світових економічних процесів. Суттєвий вплив банківського сектора на процеси суспільного відтворення зумовлений трансформаційними процесами, розпочатими сто років тому, залишається актуальним і нині. В основі докорінної трансформації банківського сектора лежать такі процеси та тенденції:

1. Відхід від золотого забезпечення грошової та платіжної (розрахункової) одиниці в країнах з ринковою економікою. Подальша прив'язка грошової маси до валового внутрішнього продукту та макроекономічних показників ефективності регіональних (національних) ринкових процесів. Фактично закладення основ мультивалютного світового фінансового устрою.

2. Створення системи безготівкових (паперових) розрахунків через національні банківські установи. На початку століття така система забезпечувалась чеками, векселями та депозитними сертифікатами й функціонувала паралельно готівковому обігу, але дуже швидко безготівкові розрахунки витіснили готівкові гроші, що зробило банківський сектор унікальним фактором процесів суспільного відтворення.

3. Формування та розвиток ринку банківських продуктів, який усе більше й більше орієнтувався на такі ринкові фактори, як попит і пропозиція тощо.

4. Зародження державної системи регулювання банківського сектора та створення інфраструктурних інституцій такого регулювання.

Зазначені процеси на початку століття дуже повно розкрив видатний вітчизняний учений Михайло Іванович Туган-Барановський у монографії «Паперові гроші і метал» [1]. Саме М. І. Туган-Барановський вперше висвітлює надзвичайну актуальність і провідну роль безготівкових розрахунків в економіці та спрогнозував переваги та перспективи їх використання для процесів суспільного відтворення.

Розвиток ринкових підходів до банківської системи призвів до подальшого розподілу банківських продуктів на кредитні (капіталізовані) банківські операції та послуги. При цьому ставлення до кредитних операцій банків як до домінуючого, головного або визначального напрямку банківської діяльності спостерігається у поглядах вчених різних країн до теперішнього часу. Колектив авторів під редакцією О. І. Лаврушиної вважає: «Кредитна операція є головною банківською операцією. Традиційно банківська справа у своїй головній частині являє собою систему кредитних угод і деяких інших операцій, що виконуються різними кредитними інститутами... Ціль кредитної політики виражає кінцевий результат діяльності банку, який витікає з його призначення – задовольняти потребу клієнтів в отриманні додаткових грошових ресурсів. Ці ресурси, отримані на зворотній основі, забезпечують життєздатність підприємств, організацій, інших юридичних та фізичних осіб, створюють умови для безперервності виробничого процесу» [2].

Колектив авторів – В. Капран, М. Кривченко, О. Коваленко, С. Омельченко стверджують: «Комерційні банки – це багатопрофільні кредитні установи, що здійснюють операції у різних секторах ринку позичкових капіталів, обслуговуючи підприємства всіх галузей економіки та населення» [3].

Відомий вітчизняний науковець і дослідник банківської системи О. Васюренко зазначає: «Банк, виступаючи найважливішою фінансовою установою в економіці, може розглядатися як джерело корпоративного кредиту, кредиту для домашніх господарств і малих підприємств, споживчого кредиту, важливої фінансової інформації, отримання коштів для транснаціональних операцій; як посередник у здійсненні грошових розрахунків» [4].

Науковці С. Скибенко, С. Халява, Л. Цвет-

кова також дотримуються думки про домінування кредитної спрямованості банківської діяльності: «Класичне уявлення про банк поєднує дві головні функції цієї установи: залучення тимчасово вільних коштів і розміщення їх від свого імені, переважно в кредитах на умовах зворотності, строковості та платності. Банк є посередником між продавцями вільних грошей, тобто кредиторами та покупцями-позичальниками» [5].

Колектив науковців Університету банківської справи Національного банку України під керівництвом Т. Смовженко, досліджуючи актуальні аспекти впливу банківської системи України на вітчизняну економіку, віддають перевагу умовам надання кредиту, замість умов просування банківських послуг: «Варто зазначити, що серед найважливіших чинників впливу на соціально-економічний і інвестиційний клімат у країні є рівень банківських процентних ставок за кредитами. Процентна ставка повинна відповідати як інтересам банку, так і його клієнтів» [6]. Інвестиційна складова банківської діяльності розглядається як важливіший фактор як при аналізі діяльності вітчизняних банків, так і при дослідженні присутності іноземних банків в Україні в сучасних умовах. Умови надання банківських послуг залишаються поза увагою і не розглядаються як ринковий інструмент адекватної відповіді вітчизняної банківської системи на зростання присутності іноземних банків в Україні.

Аналіз зазначених і багатьох інших літературних джерел свідчить про те, що сучасні уявлення про банк формуються без урахування визначальної ролі банківських послуг як механізму залучення ресурсів на поточні банківські рахунки, що дозволяє функціонувати мультиплікаційним процесам збільшення банківського капіталу при кредитуванні. Банківські фахівці приділяють недостатньо уваги (іноді її зовсім ігнорують) банківським послугам як механізму формування безкоштовних ресурсів комерційних банків. Мультиплікаційні аспекти при використанні кредитних ресурсів взагалі не враховуються. В сучасних економічних умовах в усіх без винятку країнах із ринковою економікою (і навіть в країнах не орієнтованих на ринок) створено єдину систему електронних платежів, яка дозволяє комерційним банкам ефективно виконувати головну банківську функцію – розрахункове обслуговування клієнтів, тобто надання банками розрахунково-касових послуг. Саме послуги в сучасних умовах є відправною точкою

банківської діяльності. Кредитна функція є також важливою, але порівняно з послугами кредитування є допоміжною банківською функцією. Кредитування є інструментом запуску мультіплікаційного механізму збільшення грошей і формування банківського прибутку, а не головним призначенням комерційних банків.

Припустимо, що банки припиняють видавати кредити суб'єктам господарювання. Це, безумовно, ускладнить процеси суспільного відтворення, але не зупинить їх. При цьому суспільство знайде альтернативні механізми перерозподілу капіталу, такі як податкові кредити, випуск позикових облігацій, додаткова емісія акцій, векселів, розстрочка платежу, лізинг тощо. Деякі з перелічених інструментів можуть бути менш ефективними, ніж банківські кредити, але вони можуть бути замінені та заміщені в процесах суспільного відтворення. Здійснення комерційними банками кредитних операцій і одночасно відмова від послуг по розрахунково-касовому обслуговуванню клієнтів призведе до повного колапсу економіки та неможливості здійснювати виробництво, зупинки процесів суспільного відтворення. При цьому комерційні банки збанкрутують миттєво. Крім того, в суспільстві зникне потреба в банківській системі взагалі. Коли суспільство в ринковій економіці володіє арсеналом інструментів, альтернативних банківським кредитам, то альтернативи розрахунковим банківським послугам, як, власне, і самим грошам, у ринковій економіці немає. Недостатня увага приділяється науковцями та банківськими фахівцями провідної ролі банківських послуг з розрахункового обслуговування клієнтів, в тому числі й при формуванні кредитних ресурсів банку в сучасних умовах, що є суттєвим недоліком наукових і практичних поглядів сьогодення. Науковці не тільки недооцінюють роль банківських послуг, але і не вбачають у послугах інструменту формування капіталу банку, що є джерелом кредитних ресурсів. Зокрема В. Капран, М. Кривченко, О. Коваленко та С. Омельченко зазначають: «Недепозитні (позичені) кошти банку – це, головним чином, позики на грошовому ринку, які залучаються у формі міжбанківських кредитів і кредитів центрального банку (НБУ), операцій з цінними паперами на вторинному фондовому ринку, а також позик на ринку євродоларів» [3]. Такий підхід не враховує сучасне уявлення про механізми формування ресурсів банку. Разом з тим ті ж

автори справедливо стверджують: «Власний капітал комерційного банку становить невелику частку у сукупних ресурсах. Банк користується переважно позиченими та залученими коштами, а власні кошти призначені для страхування інтересів вкладників і кредиторів банку, а також для покриття поточних збитків від банківської діяльності» [3].

Автори справедливо стверджують, що залучений капітал банку в кілька разів перевищує його власний капітал. Якщо міжбанківські позики та операції з цінними паперами розглядати як недепозитний механізм залучення грошових ресурсів, то навіть із звичайної логіки прийняття управлінських рішень можна зрозуміти, коли залучені ресурси комерційного банку в кілька разів перевищують власний капітал банку, то навіть теоретично не може існувати будь-яких механізмів забезпечення міжбанківського кредиту або інвестицій у відповідні цінні папери такого банку. Кредитування такого комерційного банку з економічного погляду невиннованим. Тобто зазначені авторами механізми не можуть лежати в основі джерел формування ресурсів комерційного банку. Насправді таким джерелом є вільні кошти клієнтів на поточних рахунках банку. Це відбувається внаслідок впливу таких факторів:

- клієнт банку, який відкрив поточний рахунок, не має альтернативи (крім іншого банку) для здійснення поточних платежів через те, що розрахункове обслуговування суб'єктів господарювання може здійснюватись виключно комерційними банками;
- власник поточного рахунку є споживачем банківських послуг, а не інвестором банку. Залишки на його поточному рахунку опосередковано є головним джерелом формування ресурсів банку. Первинним є споживання клієнтом послуг банку.

Однодумці О. Лаврушиної називають банківські послуги операціями, або банківським обслуговуванням [2]. Можливо, такі формулювання є виправданими, але класична теорія маркетингу чітко поділяє ринкові продукти на товари та послуги. Водночас авторське визначення О. Лаврушиної не дозволяє зорієнтувати банківську діяльність на ринкові процеси. Крім того, автор розглядає розрахункові операції банків як супутні операції відносно банківського кредитування.

Лише частково можна погодитись з поглядом науковців С. Скибенко, С. Халєви, Л. Цветкової, суть його така: «Послуги ко-

мерційного банку – це вид діяльності, спрямований на залучення юридичних і фізичних осіб як постійних клієнтів. Він полягає у здійсненні різноманітних операцій за дорученням клієнтів за певну плату – комісію. В зарубіжній банківській практиці такий вид діяльності називають позабалансовим, оскільки подібні операції відображаються не на основних, активних чи пасивних рахунках банківського балансу, а на позабалансових. Послуги комерційного банку можна класифікувати за такими основними групами: 1. Гарантійні послуги. 2. Посередницькі послуги. До них відносяться: посередництво в одержанні клієнтом кредиту; посередництво в операціях з цінними паперами, валютою, майном [5]. Такий підхід несуттєво відрізняється від поглядів інших авторів і потребує перегляду в сучасних умовах.

Більш прагматично ставиться до банківських послуг О. Васюренко, який визначає, що розрахункове обслуговування є важливішою банківською функцією: «Для забезпечення виконання однієї зі своїх найважливіших функцій – розрахунково-платіжної – комерційні банки здійснюють різноманітні посередницькі операції, пов'язані з обслуговуванням руху грошових коштів клієнтів» [4]. Разом з тим достатньо дискусійним є твердження О. Васюренко: «Найбільш суттєвим і важливим джерелом формування та збільшення ресурсної бази комерційних банків є депозитні операції» [4]. Дане твердження легко спростовує сама теоретична можливість застосування інтегрованих банківських послуг. Тобто послуг з розрахункового обслуговування клієнтів банку при тарифному плані, який дозволяє нараховувати підвищені відсотки на залишки на поточних рахунках клієнтів. Інтегровані банківські послуги, поєднуючи розрахункові послуги та депозити, з одного боку, не є кредитним або депозитним банківським продуктом (тобто вони є класичними послугами), а з іншого – послуги є джерелом формування залучених ресурсів комерційного банку. А логіка усвідомлення їх провідної ролі в механізмах формування та функціонування банківського капіталу засвідчує їх провідну, фундаментальну та визначальну роль порівняно з депозитними вкладками.

Банківські послуги не розглядаються сучасними науковцями не тільки як механізм залучення ресурсів банку, але і як інструмент підвищення його конкурентоспроможності. Це відбувається внаслідок специфіки функціонування ринку банківських продуктів. Як відомо з класичної теорії маркетингу [7], будь-

який продукт має відповідні життєві цикли, які врешті-решт закінчуються виведенням продукту з ринку. В умовах ринкової економіки гроші як унікальний товар, так само і послуги спеціалізованих суспільних інституцій – банків по розрахунковому обслуговуванню, фактично не мають логічного закінчення, принаймні науковці не розглядають навіть теоретично відмінність грошових розрахунків у ринковій економіці. Тобто розрахункові послуги банків фактично є унікальним товаром, що має необмежений життєвий цикл. Тому науковці та фахівці ставляться до розрахункових послуг банків як до чогось постійного, що буде існувати завжди. Це створює ілюзію неринкової природи надання розрахункових послуг банків. Інтегровані банківські послуги як інструмент, що поєднує в собі депозитні (капіталізовані) банківські продукти та класичні розрахункові послуги банків, здатний довести, що зазначені послуги можуть мати закінчення життєвого циклу цього продукту для певного комерційного банку. Вітчизняними вченими досліджувались окремі актуальні питання життєвого циклу банку як організації. Так, Олена Шевцова та Ганна Мадзюк, дослідивши життєвий цикл банку, дійшли таких висновків: «Життєві цикли організацій, як правило, не збігаються з економічними циклами, життєвими циклами продуктів, життєвими циклами технологій і потребують ретельних досліджень» [8]. Для банківської системи в цілому розрахункові послуги залишаються продуктом, що не має кінця життєвого циклу, але для певного комерційного банку все докорінно змінюється. Інтегровані банківські послуги переводять розрахункові послуги в площину зрозумілої ринкової вартості, котра прив'язана до реальної вартості грошей у часі та коливається відповідно до коливань облікової ставки НБУ, попиту та пропозиції на грошовому ринку, маркетингової стратегії певного комерційного банку. Впровадження інтегрованих банківських послуг примушує суттєво переглянути та переосмислити роль і місце послуг комерційних банків у процесах суспільного відтворення, у формуванні і функціонуванні механізмів залучення та розподілення банківських ресурсів, соціального та суспільного змісту банківської діяльності, удосконалити маркетингову стратегію комерційних банків, що дозволяє досягти суттєвого підвищення конкурентоспроможності як окремих банків, так і всієї національної банківської системи України.

Неусвідомленою залишається провідна роль інтегрованих банківських послуг

для зміцнення курсу національної валюти. В. Міщенко та А. Сомік справедливо стверджують: «Найбільш негативним наслідком такої поведінки фізичних осіб (купівля іноземної валюти) є вилучення іноземної валюти з обігу та збереження її на руках у населення.» [9]. Негативний вплив цієї форми доларизації проявляється у пасивності заощаджень, які не можуть бути інвестовані через фінансову систему на розвиток економіки країни. Інтегровані банківські послуги створюють умови та мотивацію для дуже зручного та безпечного зберігання заощаджень у національній валюті під відсотки та з можливістю витратити при наявності потреби. Але такі послуги на розглядаються зазначеними авторами як можливі напрями вирішення проблеми доларизації в Україні [9]. Колектив авторів Університету банківської справи НБУ: О. Другов, Е. Рисін, І. Сениш не відводять належне місце банківським послугам серед перспектив розвитку банківської системи України [10].

Достатньо корисним і обґрунтованим можна вважати погляд директора Центру наукових досліджень НБУ Володимира Міщенка та заступника начальника відділу досліджень грошово-кредитної політики та міжнародних грошово-валютних відносин Центру наукових досліджень НБУ Анжели Сомік щодо сутності механізму монетарної трансмісії: «Сучасне трактування економічної сутності механізму монетарної трансмісії суттєво відрізняється від класичного кейнсіанського формулювання. За найпоширенішим визначенням монетарну трансмісію розуміють як процес послідовної передачі імпульсів грошово-кредитної політики центрального банку на макроекономічні зміни. З позиції структурної побудови монетарний передавальний механізм – це сукупність каналів, тобто ланцюгів макроекономічних змінних, якими передається вплив змін у грошово-кредитній політиці.» [11]. Інтегровані банківські послуги можуть розглядатись як продовження даної теорії у сучасних умовах поглиблення маркетингових начал в економіці. Впровадження інтегрованих банківських послуг є адекватною відповіддю на потреби клієнтів і дозволяє побудувати послідовну передачу імпульсів від клієнтів до комерційних банків і далі до центрального банку. Тобто інтегровані послуги – це канал адекватного реагування банківської системи на потреби споживачів

при побудові каналу від центрального банку до суб'єктів господарювання та пересічних споживачів банківських продуктів.

Отже, результати дослідження свідчать про те, що в сучасних економічних умовах потрібно переосмислити та переоцінити провідну роль послуг у формуванні ресурсів банку, підвищенні його конкурентоспроможності. Існуючі наукові підходи та погляди до зазначеного питання можуть бути фундаментом для подальшого усвідомлення визначальної ролі послуг у банківській діяльності та формуванні інтегрованих банківських послуг як механізму адекватного реагування комерційних банків і банківської системи на кон'юнктурні зміни в сучасних економічних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Туган-Барановський М. І. Паперові гроші та метал. – К.: КНЕУ, 2004. – 200 с.
2. Банковские операции. Часть II. Учетно-судные операции и агентские услуги банков. О. И. Лаврушина и др. – М.: ИНФРАМ, 1996. – 208 с.
3. Капран В. І., Кравченко М. С., Коваленко О. К., Омельченко С. І. Банківські операції: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
4. Васюренко О. В. Банківські операції: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 311 с.
5. Скибенко С. Т., Халява С. П., Цветкова Л. О. Банківські операції. – К.: НМЦ «Укоопосвіта», 2002. – 238 с.
6. Новий етап розвитку банківської системи України: зростання присутності іноземних інвесторів Смовженко Т. С. та ін. – К.: УБС НБУ, 2008. – 228 с.
7. Гаркавенко С. С. Маркетинг: Підручник. – К.: Лібра, 2002. – 712 с.
8. Шевцова О., Мандзюк Г. Життєвий цикл банківської установи як економічної організації // Вісник НБУ. – 2007. – № 1 (131) – К.: НБУ, КНЕУ, 2007. – С. 28–32.
9. Міщенко В., Сомік А. Доларизація: причини та наслідки для економіки України // Вісник НБУ. – 2007. – № 5 (135) – К.: НБУ, КНЕУ, 2007. – С. 28–64.
10. Другов О., Рисін Е., Сениш І. Еволюція і перспективи розвитку банківських систем Польщі та України // Вісник НБУ. – 2007. – № 5 (135). – К.: НБУ, КНЕУ, 2007. – С. 8–32.
11. Міщенко В., Сомік А. Теоретичні засади трансмісійного механізму грошово-кредитної політики // Вісник НБУ. – 2007. – № 6 (136). – К.: НБУ, КНЕУ, 2007. – С. 24–28.